

2. melléklet

A koordinációs kollégium 1981. évi munkaterve

1. negyedév: A kollégium megalakulása. Ügyrendjének és munkatervének elfogadása, a SZIT erről való tájékoztatása.
2. negyedév: Előterjesztés az 1982. évi folyóiratrendelések koordinálásának terveiről és megvalósításának lehetőségeiről.
3. negyedév: Javaslat a tanfolyamok korszerűsítésére és egységesítésére. Tájékoztatás a megindított szakkönyvtárkezelői tanfolyamról.
4. negyedév: Javaslat a szakterületi együttműködési körök megszervezésének módjaira.

N. Nagy Katalin

FOLYÓIRATOK

Sürgős intézkedéseket kell tenni a folyóirat-irodalom nyilvántartásának megjavítására

A *Deutsche Forschungsgemeinschaft* könyvtári bizottságának adatfeldolgozási albizottsága regionális könyvtári központok kiépítését javasolja. E regionális központok nemcsak a hozzájuk tartozó könyvtárak állományát tartanák nyilván, hogy róluk adatokkal szolgáljanak, hanem fontos szerepük lenne a beszerzés irányításában is.

Az irodalommal való ellátás útjai

Az NSZK-ban meghonosodott irodalomkölcsonzési alfajok között különösen a könyvtárközi kölcsönzésnek és a közvetlen kölcsönzésnek van nagy jelentősége.

a) *A könyvtári kölcsönzés* regionális és szakterületi összetevőkből álló, decentralizált és együttműködő. Zöme a regionális könyvtárakat terheli, de a kiépített szakkönyvtári hálózatok, a különleges gyűjtőkörű, különböző típusú könyvtárak is jelentős szerepet vállalnak belőle. A rendszer teljesítőképességének, működésének előfeltétele az átfogó és naprakész lelőhelykimutatás. Legfontosabb eszköze – elsősorban a monográfiák terén – a 7 központi katalógus, összesen 87,6 millió cédulával. A könyvtárközi kölcsönzés évi forgalma 2 millió, ebből 50% a könyvtárak közvetlen rendelése.

b) A használók a központi szakkönyvtárak és néhány speciális gyűjtőkörű könyvtár segítségével – díjazás

ellenében – *közvetlenül is igénybe vehetik a könyvtárközi kölcsönzési rendszert*. A jövőben az online megrendelésekre is lehetőség nyílik. 1979-ben a hannoveri *Technische Informationsbibliothek (Műszaki Tájékoztató Könyvtár)* 366 000 kölcsönzéséből 263 000 (71,9%) volt a közvetlen kölcsönzés.

c) A könyvtárközi kölcsönzés más köreiben az ún. *kommunális és regionális* stb. rendszerekben különböző egyetemi és szakkönyvtárak, országos és megyei könyvtárak is részt vesznek.

A szaktájékoztató központok hatása a tudományos irodalom iránti igényre

A szaktájékoztató központok tevékenysége nemcsak megnövelte a keresletet, hanem az igények kielégítésének szervezését is befolyásolta. A használóknak a könyvtárakkal szemben támasztott, növekvő *menyiségi és minőségi igényeit azonban még nem sikerült minden területen kielégíteni*. Ennek oka, hogy az említett könyvtárközpontok még csak a tervezés és a kiépítés szakaszánál tartanak. Az információ közvetítése és az irodalmi ellátottság közti egyenetlenséget ideiglenes intézkedésekkel kell áthidalni. Mivel a tájékoztató központokból érkező információk elsősorban folyóiratokra utalnak, az erőfeszítéseket a folyóirat-lelőhelynyilvántartási rendszerek megjavítására koncentrálnak.

Folyóirat-adatbank

A *Deutsche Bibliotheksinstitut (Német Könyvtári Intézet)* és a nyugat-berlini *Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz (Porosz Állami Könyvtár)* több régiót átfogó folyóirat-adatbankja 1979-ben a különböző szakterületek 180 000 német és külföldi folyóiratát, illetve ezek kb. 500 000 lelőhelyi előfordulását tartotta nyilván.

A folyóirat-adatbank *működésének megjavításához szükséges:*

a központi és egyéb szakkönyvtárak eddig fel nem vett állományának sürgős feldolgozása, mely feladat a regionális könyvtári központokra hárul;

egyéb gépi folyóirat-nyilvántartó rendszerek átvitele a folyóirat-adatbank struktúrájába;

az információszolgáltatások által feldolgozott folyóiratok egyeztetése a súlyponti könyvtárak folyóiratállományával, szükség esetén a hiányzó címek beszerzése;

a folyóirat-adatbank kifejlesztése online információs bankká, miközben az eddigi mikroforma információs eszközként továbbra is megmaradna.

A rendelési gyakorlat megjavítása

A kölcsönzések menetének egyszerűsítéséhez szükség van az *online szolgáltatás* bevezetésére. Az áttérés alapvető feltétele a címek egyértelmű bibliográfiai azonosítása, ami a konkordancia-adatok géprevitelével valósítható meg.

Az online megkeresésre adott válasz egyben a megrendelő tanúsítványaként szolgál. Az adatok közlése a kölcsönzésre elsősorban számba jöhető könyvtárak rangsorában történék. A gyors kiszolgálást a kölcsönző könyvtáraknak kellene biztosítaniuk, de ehhez a gépesítés önmagában nem elég, mivel egy sor munkafolyamat manuális marad (bibliográfiai feltárás, raktárból kikérés, másolás, szállítás); ezekhez a személyzet létszámának növelésére lesz szükség.

A monográfiák hasonló kezelésére még várni kell. A tervek szerint a 7 regionális online adatbank koordinálását a központi összekötő titkárság végezné.

Egy teljesen automatizált online rendelési folyamat problémája

Több érv szól az ellen, hogy az irodalomkutatás eredményét a használó bekapcsolása nélkül minden esetben közvetlen megrendelés kövesse. A használó kritikai értékelése, mivel a keresésénél nincs jelen, mindenképpen hiányozna a folyamatból. Jelenleg még

ismeretlen a *használók magatartása egy új rendszer esetén*. Végül is féltő, hogy éppen a helyben található irodalmat nem vennék kellően tekintetbe.

További ajánlások

A közvetlen rendeléseket főként a szűken specializált gyűjtőkörök terén célszerű fokozni.

A kölcsönzési rendszerekről – beleértve a külföldieket is – ajánlatos lenne ismertetőt kiadni.

Különösen fontos a *használó magatartásának vizsgálata az online információszolgáltatásokkal kapcsolatban*.

Utólagos megjegyzések

Mivel a *Deutsche Forschungsgemeinschaft* javaslatai a könyvtárügy jövő fejlődésével kapcsolatosak, különösképpen tekintettel kell lenni esetükben az NSZK *Információ- és dokumentációfejlesztési programjára (Programm der Bundesregierung zur Förderung der Information und Dokumentation, IuD Program)* és a *Nemzeti Információs Szövetség ODIN (Aufbau des nationalen Informationsverbands ODIN)* programjának realizálására. A cél ez esetben nem egy átfogó program kidolgozása, hanem mindössze a fejlődési tendenciák „kinagyítása” volt.

Egyébként mind az IuD-program, mind pedig az ODIN megvalósítása is jobb és szorosabb együttműködést kíván a könyvtárak és a dokumentáció között. Az információterjesztést és az irodalmi ellátást összefüggő rendszerré kell alakítani. A gépi adatfeldolgozás terén bizonyos területeken szükségképpen összekapcsolásokra, integrálásra kerül majd sor. Mindez hosszú távú feladat, több lépcsőben oldható meg. Ezért az itt előadott javaslatok is a jövő átfogó koncepciójának elemeiként kezelendők.

/BRIEGLEB, J.: Vordringliche Massnahmen zur Verbesserung des Nachweises von Zeitschriftenliteratur über die Zeitschriftendatenbank. = Zeitschrift für Bibliographie und Bibliothekswesen, 27. köt. 3. sz. 1980. p. 207–214./

(Fargó Lászlóné)

